

Onderzoek naar het voorkomen van grote bosmuis bij Ter Apel 2014

D.L. Bekker

Augustus 2014

Rapport van het Bureau van de Zoogdierverseniging

In opdracht van Antea Group

Onderzoek naar het voorkomen van grote bosmuis bij Ter Apel 2014

Rapport nr.: 2014.31
Datum uitgave: 27 augustus 2014
Auteur: DL. Bekker
Illustraties: D.L. Bekker
Kwaliteitscontrole: xxxxxxxxxxxxxxxx
Productie: **Steunstichting VZZ, in rapport vermeld als
Bureau van de Zoogdierverseniging**
Bezoekadres: Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
Postadres: Postbus 6531
6503 GA Nijmegen
Tel.: 024 7410500
secretariaat@zoogdierverseniging.nl
www.zoogdierverseniging.nl
Gegevens opdrachtgever: Antea Group
Postbus 321
7400 AH Deventer
Contactpersoon opdrachtgever: E. Riphagen
erik.riphagen@anteagroup.com
Oplage: xxxxxxxxxxxxxxxx

Dit rapport kan geciteerd worden als:

Bekker, D.L., 2014. Onderzoek naar het voorkomen van grote bosmuis bij Ter Apel 2014. Rapport 2014.31. Bureau van de Zoogdierverseniging, Nijmegen.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
1 INLEIDING.....	5
2 MATERIALEN EN METHODEN	7
3 RESULTATEN	9
4 CONCLUSIES	11
6 GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN WEBSITES	13
BIJLAGE - VANGLOCATIES.....	15

Onderzoek naar het voorkomen van grote bosmuis bij Ter Apel 2014

SAMENVATTING

De grote bosmuis, die voorheen alleen bekend was van zuidoostelijk Limburg, is sinds een jaar of tien bezig met een opmars vanuit Duitsland richting Nederland. Na een eerste vondst in 2005 bij Enschede is de soort nu uit het hele oostelijke grensgebied bekend, met een eerste vangst in 2009 voor de provincie Groningen (Weende; Ruiten Aa-gebied).

Nu in 2014, is de soort, binnen een onderzoeksgebied aan de noordoostzijde van Ter Apel, op 5 van de 6 onderzochte locaties in flinke aantallen gevangen. Het betekent dat grote bosmuizen in het gehele gebied aangetroffen kunnen worden binnen voor de soort geschikte biotopen: bossen, bosjes en houtsingels, maar eventueel ook ruige graslanden.

Voor een aantal inrichtingswerkzaamheden (Inrichtingsplan EHS Ter Apel-Noord), in welk kader dit grote bosmuisonderzoek is uitgevoerd, is het dientengevolge noodzakelijk ontheffing aan te vragen in het kader van de Flora- en faunawet.

Onderzoek naar het voorkomen van grote bosmuis bij Ter Apel 2014

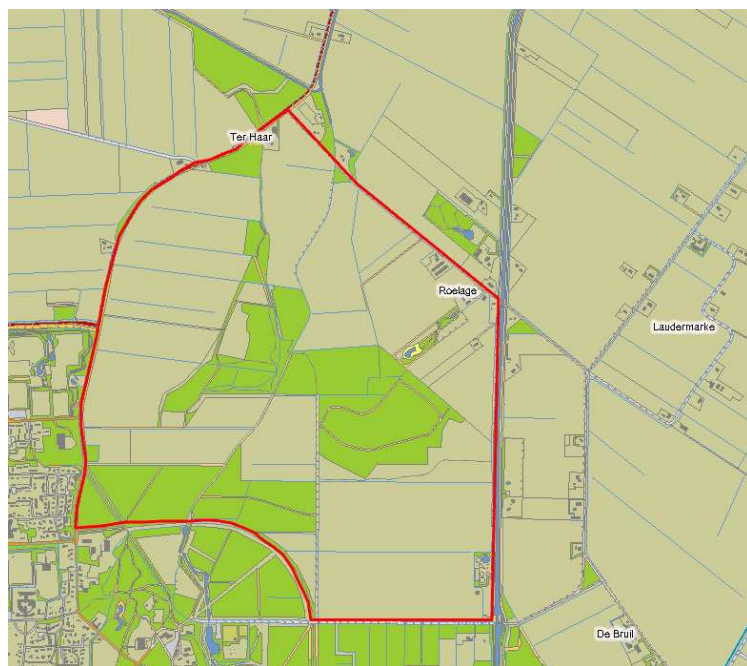
1 INLEIDING

In het kader van het Inrichtingsplan EHS Ter Apel-Noord worden een aantal inrichtingswerkzaamheden verricht, waaronder de herinrichting van de gekanaliseerde Ruiten Aa.

Er heeft een verkennend onderzoek plaatsgevonden naar beschermde Flora en Fauna in het plangebied, met als doel een actueel beeld te krijgen van de aanwezige beschermde en bedreigde soorten binnen het plangebied, ten einde schade aan beschermde planten- en diersoorten te voorkomen tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, en/of ontheffing aan te vragen in het kader van de Flora- en faunawet.

Op grond van het verkennende onderzoek bleek onder andere dat de kennis van voorkomen van grote bosmuis ontoereikend was en dat aanvullend onderzoek naar de soort werd aanbevolen.

De Zoogdierverseniging is gevraagd onderzoek te doen naar het voorkomen van de grote bosmuis binnen de grenzen van het plangebied, waarvan de grenzen in onderstaand figuur zijn aangegeven.

Ligging en begrenzing van het plangebied (rood).

In de periode 15-20 augustus 2014 zijn een zestal locaties bevangen op het voorkomen van grote bosmuis. De vanglocaties lagen allen binnen optimaal biotoop voor de soort. Een deel van het onderzoeksgebied (over het algemeen minder geschikt biotoop bevattend) kon niet bevangen worden door op dat moment uitgevoerde werkzaamheden (grootschalige kap fijnspar).

2 MATERIALEN EN METHODEN

Het onderzoek naar het voorkomen van de grote bosmuis binnen het plangebied bij Ter Apel vond plaats van vrijdag 15 augustus tot en met woensdag 20 augustus 2014. De optimale periode om muizen te vangen is in het najaar, wanneer de populatiedichtheden van muizen het grootst zijn, waardoor de kans om een soort ook daadwerkelijk te vangen maximaal is.

Inloopvallen

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van inloopvallen van het type Longworth. Hiermee worden kleine zoogdieren levend gevangen, zodat ze na onderzoek weer in vrijheid kunnen worden gesteld.

Het verblijfs gedeelte van de vallen wordt tijdens het vangen gevuld met droog hooi en voer (een graanmengsel, wortel en meelwormen). Het voer heeft een tweeledige functie: enerzijds dient het als lokvoer, anderzijds dient het om de omstandigheden (en overlevingskansen) voor de gevangen (spits)muizen zoveel mogelijk te optimaliseren. Bij een standaard vangsessie (zoals deze) wordt gedurende 2 nachten gevangen (4 controles).

Er is gevangen op 6 vangplekken (raaien), met op elke vangplek 20 vallen, welke paarsgewijs op onderlinge afstanden van ongeveer 10 meter in het veld zijn geplaatst. Door te werken met paarsgewijs geplaatste vallen wordt de kans verkleind dat algemene soorten alle vallen bezetten, waardoor minder algemene soorten gemist kunnen worden.

Voordat begonnen werd met vangen hebben de vallen eerst drie nachten in het veld gestaan met geblokkeerd vangmechanisme, zodat de muizen aan de aanwezigheid van de vallen konden wennen (prebaiten). Daarna zijn de vallen op scherp gezet en vervolgens vier keer gecontroleerd: tweemaal 's ochtends en tweemaal 's avonds, met tussenpozen van ongeveer 12 uur.

Van alle gevangen muizensoorten is soort, vangplaats en vangdatum genoteerd, waarna de dieren weer zijn losgelaten. Alle grote bosmuizen zijn gemerkt door wat haren op de onderrug weg te knippen; hierdoor is het aantal individuele dieren (en hervangsten) vast te stellen.

Bij dit onderzoek zijn de vallen uitgezet op vrijdag 15 augustus, scherp gezet op de morgen van maandag 18 augustus en uitgehaald na de laatste controle in de ochtend van woensdag 20 augustus 2014.

Raailocaties

Alle raaien zijn, zoveel mogelijk verspreid over het plangebied, uitgezet op locaties binnen de meest optimale biotopen voor de grote bosmuis: in de randen van bossen, bosjes en houtsingels met een goede ondergroei van met name braam. Onderstaande figuur geeft de ligging van de 6 vangplekken.

Ligging van de 6 vangplekken (raaien) binnen het plangebied.

3 RESULTATEN

Op 5 van 6 vangplekken binnen het plangebied zijn grote bosmuizen aangetroffen met een totaal van 36 individuen (44 vangsten). In Bijlage 1 is elke locatie beschreven en zijn per raai de vangsten, voor de 4 controles als totaal, weergegeven.

Grote bosmuis ♂; raai 4, 2^e controle.

Het enorme aantal vangsten van rosse woelmuis (totaal 210 vangsten) zorgde er voor dat de bezetting van de vallen zeer hoog was. Buiten raai 6, waar weinig muizen (en geen grote bosmuizen) werden gevangen, waren alle vallen bijna constant bezet; raai 2 zelfs met 98%! Voorgaande betekent dat een deel van de andere muizensoorten geen kans heeft gekregen in de vallen te lopen door de grote druk van de rosse woelmuizen.

Een aantal van 4, 7, 7, 9 en 9 individuele grote bosmuizen voor de 5 bezette raaien betekent dat de soort er algemeen aanwezig is. Opvallend is het feit dat

er slechts 2 vangsten van gewone bosmuis zijn gedaan, terwijl bij onderzoek in het Ruiten Aa-gebied in 2011 (tussen Sellingen en Ellersinghuizen) deze verhouding nog 50/50 was (Bekker 2011). Dit onderzoek in 2014 lijkt er op te wijzen dat de opmars van de grote bosmuis mogelijk ten koste gaat van de gewone bosmuis.

4 CONCLUSIES

De grote bosmuis was nog niet bekend uit de directe omgeving van Ter Apel, maar werd er, gezien de aanwezige biotopen en de vondsten van de soort elders in Groningen en Drenthe, zeker verwacht.

Uit dit onderzoek in 2014 blijkt dat grote bosmuizen er sterk aanwezig zijn en in het hele plangebied verwacht mogen worden. De soort heeft een voorkeur voor bossen, bosjes en houtsingels, maar is in Nederland ook al aangetroffen in ruige graslanden.

Voorgaande betekent dat voor de inrichtingswerkzaamheden binnen het Inrichtingsplan EHS Ter Apel-Noord ontheffing dient te worden aangevraagd in het kader van de Flora- en faunawet.

Het is zeer opvallend dat er tijdens dit onderzoek slechts twee individuele gewone bosmuizen zijn gevangen tegen 36 grote bosmuizen. Eerder onderzoek in Groningen gaf een ongeveer gelijke verhouding tussen deze twee soorten. Mogelijk gaat de opmars van de grote bosmuis ten koste van de gewone bosmuis, die hier tot voor kort nog de enige bosmuissoort was.

6 GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN WEBSITES

Bekker, D.L. 2011 Inventarisatie grote bosmuis Ruiten Aa, Groningen 2011.
Rapport nummer 2011.33. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

Verdere bronnen aangaande grote bosmuis in Groningen en Drenthe

Bekker, D.L. & M. Geertsema 2012 Eerste waarneming van grote bosmuis in Drenthe. - Natuurbericht.nl 29 juni 2012.

www.natuurbericht.nl/?id=8610&q=grote+bosmuis

Dols, Z. 2011 Grote bosmuizen in Groningen! - Nieuwsbrief Zoogdieratlas.nl
Groningen: 3.

Lek, G. 2012 Grote bosmuis trekt westwaarts. - Natuurbericht.nl 2 oktober 2012.
www.natuurbericht.nl/?id=8610

BIJLAGE - VANGLOCATIES

Vanglocatie: raai 1

Coördinaten raailocatie

x_coord y_coord
269423 544783

Beknopte beschrijving

Smalle houtsingel langs ruig weiland met braam; andere zijde fietspad

Aantal vallen: 20; aantal controles: 3; 55 vangmomenten

Vangsten (91%)

- rosse woelmuis: 42 vangsten
- grote bosmuis: 7 individuen: 4♂, 3♀ (8 vangsten)

Vanglocatie: raai 2

Coördinaten raailocatie

x_coord y_coord
269689 545352

Beknopte beschrijving

Bosrand met brandnetel en braam

Aantal vallen: 20; aantal controles: 3; 57 vangmomenten

Vangsten (98%)

- rosse woelmuis:	48 vangsten
- veldmuis:	2 vangsten
- grote bosmuis:	4 individuen: 2♂, 2♀ (6 vangsten)

Vanglocatie: raai 3

Coördinaten raailocatie

x_coord y_coord
269177 546732

Beknopte beschrijving

Brede houtsingel langs beweide weiland met braam en brandnetel; andere zijde fietspad

Aantal vallen: 20; aantal controles: 3; 53 vangmomenten

Vangsten (87%)

- rosse woelmuis:	35 vangsten
- gewone bosmuis:	1 individu: ♂
- grote bosmuis:	9 individuen: 5♂, 2♀, 2 juv. (10 vangsten)

Vanglocatie: raai 4

Coördinaten raailocatie

x_coord y_coord
269002 546003

Beknopte beschrijving

Houtsingel langs voetpad en ruige akker met braam; andere zijde akker

Aantal vallen: 20; aantal controles: 4; 72 vangmomenten

Vangsten (58%)

- bosspitsmuis:	3 vangsten
- rosse woelmuis:	31 vangsten
- gewone bosmuis:	1 individu: ♂
- grote bosmuis:	7 individuen: 4♂, 3♀ (7 vangsten)

Vanglocatie: raai 5

Coördinaten raailocatie

x_coord y_coord
268767 545617

Beknopte beschrijving

Bosrand met braam grenzend aan ruig weiland

Aantal vallen: 20; aantal controles: 4; 72 vangmomenten

Vangsten (79%)

- bosspitsmuis:	2 vangsten
- rosse woelmuis:	42 vangsten
- grote bosmuis:	9 individuen: 3♂, 6♀ (13 vangsten)

Vanglocatie: raai 6

Coördinaten raailocatie

x_coord y_coord
269217 545037

Beknopte beschrijving

Smalle houtsingel langs ruig weiland; andere zijde fietspad.

Aantal vallen: 20, aantal controles: 3; 57 vangmomenten

Vangsten (33%)

- bosspitsmuis:	7 vangsten
- rosse woelmuis:	12 vangsten